
B

BAB

(A) keserű babot is édessé tesz(i) az éhség

⟨aki éhes, az nem válogat az ételben⟩

E: Biblia, Ószövetség, Péld 27,7: A jóllakott ember még a lépesmézét is megtapodja; de az éhes embernek minden keserű édes.

✧ A lengyel lovag fejet hajtott boldogan a király helyeslő szavára, de Mátyás végighordozta a tekintetét a vendégein és mosolyogva folytatta:

– Úgy kell értenünk, szép urak, hogy a nincs rosszabb, mint a sajt, a nincshez képest még a *penészes sajt is csemege, ha az éhség megszorítja az embert.* (Szép E.: Nincs rosszabb a sajt nál, I. Mátyás király tréfái 74)

R: Legjobb fűszer az éhség; Legjobb szakács az éhség; (Az) éhes ember nem válogat; (A) szomjas ökornek (a) zavaros víz is jó; Annak, aki éhes, a kenyérháj is édes; Szegény ember vízzel főz; Ha kalács nincs, jó a kenyér is.

BÁBA

Sok bába közt elvész a gyerek (közismert)

⟨ha sokan intéznek valamely ügyet, csak elronthatják⟩

E: lat. *Negotia pluribus commissa segnius expediuntur* {Ha többre bízuk a feladatokat, lassabban lesznek megoldva}; *Multitudo imperatorum Cariam perdidit* {Az imperátorok sokasága pusztította el Cariát}.

✧ Craterus:

Hány ezer emberink veszének az hadba!

Mennyi városaink mentenek hamúba,
Mellyek mind e napig vadnak púszta-
ságba

A sok bába között estenek halálba! (Nagy Sándor és Diogenész, I. RMDE 1. 462)

✧ (...) a diéta 1715-ben a nádorispán elnöklése alatt bizottságot küldött ki a Jókay-Mohalányi ügy megvizsgálására, de „*az sok bába között* – mint a krónika mondja – *elvezett a gyerek*”. (Mikszáth K.: Jókai Mór élete és kora)

✧ A szülésnél a ház asszonyai tevékenykedtek, a főszerep azonban a bábáé. (...) Sok millió gyermeket segítettek a világra mindaddig, amíg napjainkban a szülészorvos, a nőgyógyász ki nem vette kezükből az anyát és a gyermekét.

Hajdanában azonban csak nők voltak körülöttük. Gyakorta túl sokan is – innen a mondás: „*Sok bába közt elvész a gyerek.*” (Bogdán I.: Régi magyar mulatságok 99)

✧ – Kiket visz magával, Roy? A GALPOL teljes személyzeti állománya a rendelkezésére áll. Válassza ki a legjobb embereket (...)

– Uram, úgy vélem, *a sok bába között elvész a gyerek* (...) egy vagy két személy többre megy, mint egy egész csapat ügynök (...) Hiszen el kell rejtőznünk a tömegben. (Nemere I.: Időtörés)

✧ A vaskos anyagok lassacskán a legnagyobb irattartót is szétfeszítik. Ráadásul nincs eldöntve, hogy ki a jogszabály igazi gazdája, mindenki a magáénak véli, így hát valójában senkié. A példánkban szereplő hajózási ügyek kapcsolatosak a közlekedéssel (Közlekedés- és Postaügyi Minisztérium), a kereskedelemmel (Külkereskedelmi Minisztérium; Belkereskedelmi Minisztérium), a halászattal (Mezőgazdasági és Élelmezésügyi Minisztérium) ... ne folytassuk. *A sok bába között elvezhet a gyerek*, vagy – példánk kedvéért – belefulladás a vízbe. Mellyel pedig tisztára mosni kéne. (Vámos M.: Ki nem küldött tudósítónk jelenti 208)

✧ (...) Natalia Petrovnának azonban ellenérzései vannak a központosítással szemben, amely bürokráciát, apparátust szül,

E: eredet; ✧ példa; **P:** közmondás-paródia; **R:** rokon értelmű közmondás; **L:** lásd még;

A: antonima (ellentétes értelmű közmondás); **D:** derivátum (állandósult szókapcsolat)

és „a sok gazda közt elvész a gyerek”. (MH, 1989)

✧ *Sok bába közt a gyermekvédelem...* [cím]

A gyermekvédelem csak 1987 óta tartozik a népjóléti ágazat irányítása alá, addig a művelődési tárca felügyelete alatt állt. A két ágazat között azóta is belviszályok dúlnak, ami semmi jóra nem vezet. A sokféle hatalmi érdek által szétszabdalt intézményrendszerben végül *is elvész a gyerek*. (Beszélő, 1992. jan. 25. 37)

P: *Sok kisgazda között elvész a támogatás.* (kisgazda 2000: 16)

R: Sok **szakács** elsózza a levest; **Közös lónak** túros a háta.

A: Sok **kéz** hamar kész; Nagy **teher** is könnyű, ha sokan emelik; Több **szem** többet lát; **Egységben** az erő; Sok **varjú** lovat győz; Sok **lúd** disznót győz; **Egyesség** kis dolgokat nagyra emel.

BAGOLY

A bagoly is azt gondolja, hogy sólyom az ő fia

⟨minden szülő a saját gyereket tartja a legjobbnak, legbátrabbnak, legszebbnek, függetlenül attól, hogy valóságban milyen⟩

✧ Bezzeg hasznos szolga ekkoron a réti-, nádi-, mezei bagoly, meg is bocsátja a gazda a bagoly hiúságát, amelyről a példabeszéd mondja:

„Bagoly is azt gondolja, hogy sólyom a fia.”

Miért is ne nézné el, mikor ebből a példabeszédből is a legnemesebb indulat: az anyaszeretet szól, amelyről bölcsen tudjuk, hogy a legcsúnyább porontyot is arannyal borítja be. Az anya szeme mindég a legszebbet látja magzatjában. (Herman O.: Halászélet, pásztorkodás 101)

R: Minden **tehén** a maga borját nyalja; **A majomnak** is szép a maga fia; Minden **anyának** a maga gyermeke a legszebb; Taknyos **gyereke** is kedves az anyjának; A béna **rajkó** is kedves az anyjának; **A bagolynak** is a maga fia a legszebb.

L: Nem lesz a **bagolynak** (soha) sólyom fia; **Róka** is dicséri a maga farkát; Minden **cigány** a maga lovát dicséri.

A bagolynak is a maga fia a legszebb (régí) ⟨mindenkinek a saját gyermeke a legkedvesebb, legszebb, legjobb⟩

E: lat. Cicero, Tusculanae disputationes V.22: Suum cuique pulchrum {Mindenkinek szép a magáé}.

✧ A bagolyfiról mit tudsz?

A sasmadaraknak királyok a szebb madarak fiaik közül a maga udvarába szolgálatra valókat keresett. *A bagoly* előállott, és *a maga fiait dicsérte erősen*, hogy ő azoknál soha szebbeket és a király szolgálatjára alkalmasabbakat nem esmért, amelyért őtet megnevezték a többi madarak. Minden embernek a maga cselekedetei jóknak tetszenek. Nin didicit privatus amor distinguere formas. A magános indulat nem látja meg a hibát a magáéban, mert a szeretet vak. Nemo sibi turpis, corvo licet atrior esset. Senki ő magának nem tetszetik rút-nak, fekete holló is tetszik szép galambnak. (Bod P.: Szent Hilárius 178)

R: Minden **tehén** a maga borját nyalja; **A majomnak** is szép a maga fia; Minden **anyának** a maga gyermeke a legszebb; Taknyos **gyereke** is kedves az anyjának; **A béna rajkó** is kedves az anyjának; **A bagoly** is azt gondolja, hogy sólyom az ő fia.

L: **Róka** is dicséri a maga farkát; Minden **cigány** a maga lovát dicséri.

Baglyokkal huhogass, verebekkel csiripelj

⟨alkalmazkodnod kell azokhoz az emberekhez, akik között élsz⟩

✧ Az alkonyat és az éj madara, a bagoly, kerül a napfényt, azért nem szereti az ember; a példabeszéd bizony meg is szólja éjjeli hangjáért:

Bagollyal huhogass! (Herman O.: Halászélet, pásztorkodás 100)

L: Aki **kutyával** hál, bolhásan [bolhával] kél; Aki **rühessel** hál, megrühesedik; Ki **farkassal** tart [farkasok közé kerül], annak vonítani kell; Aki **korpa** közé keveredik, megeszik a disznók; Aki **szarban** jár, az szaros lesz; Aki **szurkot** forgat, megmocsokolja a kezét; Aki **molnárral** utazik, (annak) lisztes lesz a kabátja.

E: eredet; ✧ példa; **P:** közmondás-paródia; **R:** rokon értelmű közmondás; **L:** lásd még;

A: antonima (ellentétes értelmű közmondás); **D:** derivátum (állandósult szókapcsolat)